

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Martini Chemnitii, Doctoris Theologi celeberrimi, Harmonia Quatuor Evangelistarum

Quam ab Eodem feliciter inchoatam ... D. Polycarpus Lyserus, et D.
Johannes Gerhardus, ... Is quidem continuavit, Hic perfecit ; Opus
Eruditionis Stupendæ, Orthodoxorum consensu approbatum, idemque tot
Eruditorum desideriis adhuc expetitur

**Chemnitz, Martin
Leyser, Polycarp
Gerhard, Johann**

Hamburgi, MDCCIII

VD18 90617681

Caput CV. Continens Disputationem Legisperiti, Qui Beatitudinem In Legis
Observatione Sitam Arbitratur: Sed Parabola Samaritani Christus
Diversum Evincit. Lucae 10 v. 25.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18203

cunt, ab extra quidem ipsum flere, ab intra autem urbis interitum velle & ordinasse. Deus clementer avertat, ne nostræ Ecclesiæ in hanc Christi notitiam (vel ignorantiam potius) unquam consentiant. Nos potius in eo elaboremus, ut in ea Christi cognitione, quam nunc ipse beneficio in nostris Ecclesiis habemus, constanter perseveremus, & in eadem crescamus ac proficiamus. Sed eam nemo habere potest, nisi cui Pater & filius revelarint, ut in præcedentibus Christus dixit. Nam caro & sanguis talia non suggerunt, ut Christus Petro dixit, Matth. 16. vers. 17. imo iudicium rationis, in cognitione Christi, sub ejus obsequium est captivandum. 2. Corinth. 10. vers. 5. Quod si Pontificii & Calviniani fateri addiscerent,

facilius de cognitione Christi nobiscum convehirent. At necesse est, ut Pater, qui in cœlis est, illud revelet. Hoc vero non facit immediate, per aliquem arcanum & violentum raptum: sed mediate per verbum. Hoc enim est ministerium Spiritus sancti, per quod dat illuminatos oculos & fidem. Roman. 10. vers. 17. Auditui autem addendæ sunt piæ preces, quibus Deum rogemus, ut det nobis vias suas agnoscere, & in illis ambulare. Nam qui petit, accipit: & qui quærit invenit. Matth. 7. vers. 8. Ideo sapientia cœlestis dicit Proverb. 8. vers. 17. Qui mane vigilant ad me, invenient me: & vers. 35. qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem à Domino. Hæc de beatitudine discipulorum.

CAPUT CV.

CONTINENS DISPUTATIONEM LEGISPERITI, QUI
BEATITUDINEM IN LEGIS OBSERVATIONE SITAM
ARBITRATUR: SED PARABOLA SAMARITANI
CHRISTUS DIVERSUM EVINCIT.

LUCÆ 10. v. 25.

RATIO ORDINIS.

Liximant quidam non posse certo constare, quo tempore & quo loco hæc historia acciderit: siquidem Lucas in hisce capitibus tantum miscellanea scripserit, & multa sine ordine commemorarit, prout memoria ipsius occurrerint. Quod ego non libenter affirmarem. Neque enim Spiritus sanctus, cujus ductu Lucas Evangelium suum scripsit, *ἀτάκτως* sed *ἐντάκτως* amat. Proinde hanc historiam præcedentem optimo ordine sequi, & sequentes convenientissimo ordine antecedere assero. Nam & ipse Lucas continuationis notationem indicat particula, *ἔτι ἰδὲ, & ecce*. Quasi diceret. Cum Dominus post reditum LXX. suorum discipulorum, rursus in publicum prodisset: & primo quidem de effectu Evangelicæ suæ prædicationis graviter disseruisset: Postea vero cœlesti suo patri pro sui manifestatione ad salutem mundi ardentibus gratias egisset: ac tandem *seorsim*, à multitudine plebis inconstantis averfus, & *ad discipulos conversus*, ipsos & alios, qui non minus quam discipuli, oculos facultate illa Christum videndi præditos haberent, magno affectu *beatos* pronunciasset: atque hæc omnia tanta gravitate & majestate peregisset, ut merito terreri debuerint, qui hæcenus, propriæ sapientiæ fiducia inflati, sese ipsi opposuerunt. Usque adeo tamen apud obstinatam Judæorum Hierosolymitanorum turbam nihil profecit, ut *ecce* præter omnium expectationem *legisperitus quispiam*, contra Dominum de his tantis mysteriis disserentem, insurgere, eumque captiosa quæstione aggredi ausus fuerit, si quo modo eum irretire & apud populum invisum reddere posset. Sic ergo ordinis notatio apud Evangelistam manifesta est.

Potest autem hæc ipsa confirmari altera notatione ex Christi ad legisperitum rêsponse de-

sumta, & ad superiorem disceptationem, quæ in templo acciderat, collata. In ea disceptatione Pharisæi Jesum convitio *Samaritani* notarant. Et illic quidem Jesus convitium illud diffimulavit: hic vero quasi causam ostendit, quare id fecerit. Quia nimirum sit perantiquus ille *ישׂראל שׂמו* *Samaritanus* & custos Israelis, qui nec dormiat, nec dormitet, Psalm. 121. v. 4. qui jam à multis seculis *ἄγνοια* *Φοβῶν* mores ipsorum patienter sufferre, Actor. 13. vers. 18. & ignorantias tum gentilitium Judæorum *ἄπειρος* atque diffimulare coactus fuerit. Actor. 17. vers. 30. Et tamen, nisi hic ipse, per convitium ab ipsis notatus *Samaritanus*, ipsorum & totius generis humani vulnera, in solo vino & oleo ligaret, in suum diverforium intruderet, ibique eorum curam agi curaret, de ipsorum salute in æternum actum esset. Hæc adhuc Hierosolymis subsistens legisperito huic & ipsius Collegis, de *Samaritani* convitio objecto, in memoriam revocare voluit. Et quia simul meditabatur discessum *ab Hierusalem in Jericho*, apposite admodum hanc parabolam eodem direxit, eamque quasi valedictionis loco Hierosolymitanis post se reliquit, atque inde iter cum discipulis suis Jordanem versus ingressus est.

Qui hoc modo Circumstantias omnes hujus historiæ considerat & inter se confert, ille facile videt & tempus & locum, quando & ubi hæc acciderint: nimirum Hierosolymis, cum Dominus Jesus jam in procinctu stabat, inde discedere, atque Judæorum furori adhuc ad tempus aliquod cedere vellet. Nec est dubium, quin hæc historia iustum suum in Harmonia locum jam habeat.

Dispu-

DISPUTATIO CHRISTI CUM LEGISPERITO : ET PARABOLA SAMARITANI. LUCÆ 10.

25. Καὶ ἰδὼς νομικός τις ἀνέστη, ἐπαρερίζων αὐτὸν, καὶ λέγων, Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;
26. Ο δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ νόμῳ τι γέγραπται, πῶς ἀναγωνιάσεις.
27. Ο δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Αγαπήσεις κύριον, τὸν Θεόν ὡς ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.
28. Εἶπε δὲ αὐτῷ, ὀρθῶς ἀπεκρίθης, τὰ τοιαῦτα, καὶ ζήσῃ.
29. Ο δὲ θέλονς δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ τίς ἐστὶ μου πλησίον.
30. Ἰσραηλῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἀνδραπόδος τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ, καὶ ληστῶν περιέπεσαν αὐτῷ, καὶ ἐκέντησαν αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες, ἀπέβησαν, ἀφέντες ἡμίβανη τυγχάνοντα.
31. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρήλθεν.
32. Ομοίως δὲ καὶ Λευεῖτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἔλθων καὶ ἰδὼν, ἀντιπαρήλθε.
33. Σαμαρείτης δὲ τις ἀδούων, ἦλθε κατὰ αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἐσωλαγχρήσθη.
34. Καὶ προσελθὼν κατέθηκε τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπὶ χεῖρας ἑαυτοῦ καὶ οἶνον ἐπιβίβασας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἵδιον κτήνη, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐσωμελήθη αὐτῷ.
35. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐπέβαλον δύο δηνάρια ἑδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιμελήθητι αὐτῷ, καὶ ὅ, τι ἀν προσδαπανήσῃ, ἐγὼ ἐν τῷ ἑσπέρῳ ἐδώκαί με, ἀποδώσω σοι.
36. Τίς οὖν τῶν τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι, ὃς ἐμπέσεν εἰς τὴν πληγὴν;
37. Ο δὲ εἶπεν, Ο ποιήσας τὸ ἔλαττον μετ' αὐτῷ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύε καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.
25. Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans illum & dicens, Magister, quid faciendo vitam eternam possidebo?
26. At ille dixit ad eum, In lege quid scriptum est? Quomodo legis?
27. Ille respondens dixit, diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex tota mente tua, & proximum tuum sicut teipsum.
28. Dixitque illi, Recte respondisti, hoc fac & vires.
29. Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum, Et quis est meus proximus?
30. Respondens autem Jesus, dixit, Homo quidam descendebat ab Hierosolymis in Hiericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum vestibus, ac vulneribus inflatis, abierunt semimortuo relicto.
31. Accidit autem, ut sacerdos quidam descenderet eadem via, visoque illo preterit.
32. Similiter & Levita, cum iret juxta locum, cum accessisset, ac vidisset eum, preterit.
33. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ad eum, & viso eo, misericordia motus est.
34. Et accedens, obligavit vulnera ejus infundens oleum ac vinum: Imponens vero illum in suum jumentum, duxit in diversorium, & curam ejus egit.
35. Et postero die egrediens, depromptos duos denarios dedit hospiti, & ait ei, Curam illius habe, & quodcumque praterca insumeris, ego cum rediero, reddam tibi.
36. Quis ergo horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones?
37. At ille dixit, Qui exercuit misericordiam in illum. At igitur illi Jesus, Vade, & tu fac similiter.

Periocha hujus disputationis.

Quinam fuerint νομικοί seu *Legisperiti*, Cap. X. Harmoniæ indicatum est. Fuit apud Judæos peculiare Collegium, Sacerdotibus additum, ad quod dubii & graviores casus deferebantur, ut de illis ex lege DEI, quasi ex jure scripto responderent: nec est dubium, quin fuerint peritiores & exercitiores ex ordine Phariseorum & Scribarum. Ex horum numero fuit hic legisperitus, qui surrexit, & Christo se opposuit. Ex hoc verbo ἀνέστη surrexit, quidam colligunt hoc in Synagoga factum esse, ubi multis Doctoribus sedentibus, unus ex illis surrexit, & contra Christum disputavit. Non sanè inepta est hæc conjectura: & tamen simpliciter etiam accipi potest secundum vulgarem usum hujus verbi, si quis adversus alterum sive verbis sive facto insurgat. Sicut usurpatur Abdia v. 1. ἀνάστητε, surgite, & confurgemus adversus eum in prælium. Itaque surgere dici possunt etiam illi, qui nec sedentes nec recumbentes, sed stantes adversus quempiam insurgunt, eique certamen movent. Est ergo hic *Legisperitus* ex

Harm. Tom. I.

emplum eorum, qui etiam hodie, propriæ justitiæ & eruditionis opinione turgidi, in hac tam clara Evangelii luce doctrinæ veritatis usque adeo non cedunt, ut quo magis expresso Dei verbo urgentur, eo magis contra insurgant & exasperentur, eo magis ferociant & præfractiores reddantur. Et si hoc ipsi DEI filio Evangelium regni prædicanti, à *Legisperitis*, qui præ reliquis Phariseis aliquid esse & videri volebant, accidit: quid mirum, si idem hodie Evangelicis Doctoribus à *Jesuitis*, qui & ipsi inter Romane Catholicos perfectiores haberi volunt, eveniat.

Quæstio autem hujus legisperiti diligenter est attendenda. Pro qualitate enim & forma quæstionis, etiam responsio formatur: Sic autem quærit: *Magister, quid faciendo vitam eternam possidebo?* Pia sanè in speciem imò etiam per se necessaria quæstio. Hæc enim una & præcipua cura omnibus hominibus in hoc seculo incumbere debebat, ut veram rationem consequendæ vitæ æternæ inquirerent. Hic verò *Legisperitus* interrogat,

B b b b b

gat,

gat, non discendi, sed *tentandi* studio. Sperat enim se ejusmodi responſionem elicere poſſe, quæ doctrinæ Moſis adverteſetur, unde Dominum JESUM in invidiam & odium apud populum vocare poſſit. Sic enim ex præcedentibus inferit. Tu JESU, qui *Magiſtri* & Doctoris titulo apud plebem gaudes, tuos diſcipulos beatos prædicas, & ipſorum nomina in cœlo ſcripta eſſe teſtaris, hoc nomine, quia te videant & audiant, hoc eſt, tuæ doctrinæ cognitione fruantur. Ego certè meique collegæ quoque quærimus vitam beatam. Habemus quoque legem Moſis, quam DEUS ipſe, poſtquam beatitudine excidimus, nobis dedit, ut per eam nobis monſtraret viam ad vitam æternam. Nec dubitamus, quin ſi faciendo præſtemus ea quæ ſunt legis divinæ, etiam noſtra nomina adſcripta ſint in cœlis. Aut num tu novam, meliorem aut compendioſiorem viam & rationem conſequendæ æternæ vitæ docere poteſ? Movere debet hoc exemplum legis periti, ut quod ipſe malo dolo egit, omnes Chriſtiani ſerio faciant. Cum enim in hoc mundo omnia ſint fluxa & caduca, & omnes dies noſtri in terra ſint umbra. Joh. 8. v. 9. utiq; de eo cogitare debemus, ut hinc decedentes perveniamus ad eum, qui idem ipſe ſemper eſt, & cujus anni non deficient. Pſal. 10. v. 28.

Chriſtus qui ſemper paratus fuit ad reſpondendum cuiſvis, etiam hunc legis peritum non ſine reſponſo dimittit. Non autem eum remittit ad traditiones Patrum, non ad ſanctiones Synedrui Hieroſolymitani: ſed ad ſcripturam ſacram, ad verbum DEI. *In lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis?* Docens maniſeſtiſſimè, in quæſtione de vita æterna, non attendendum eſſe ad traditiones humanas, ad decreta Pontificum, ad Canones Conciliorum: ſed tantum ad ſcripturam ſacram. Unde Chriſtus ipſe dixit: Joh. 5. v. 39. Scrutamini ſcripturas: quia vos putatis in illis vos vitam æternam habere.

Legis peritus ad legem remiſſus, ex lege ſcite & perite reſpondet. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex tota mente tua, & proximum tuum ſicut teipſum.* Duo ſunt præcepta (neque enim DEUS ſuos præceptorum multitudine gravat) in quibus continetur piè & rectè vivendi regula, duobus membris comprehenſa, dilectione nimirum DEI & Proximi. Nam & Chriſtus ipſe Matt. 22. v. 40. teſtatur ex his duobus præceptis, quorum prius legitur Deut. 6. v. 5. poſterius deſumptum eſt ex Levit. 19. v. 13. totam legem & omnes Prophetas dependere. Utrumque ergo præceptum prius expendamus, quam ad præſentem quæſtionem accotmodemus. In priori præcepto duo nobis præſcribuntur. 1. Ipſa dilectio DEI. 2. Modus ipſum diligendi. 1. Quo ad primum dicit legis peritus ex lege. *Diliges Dominum Deum tuum.* Poſſet quidem Deus multa exigere à nobis: ſed unum hunc animæ affectum à nobis requirit, quia (ut Auguſtinus ſentit) ſolus amor is eſt, in quo creatura ſuo creatori aliquo modo reſpondere, & vicem (licet non ex æquo) reddere poteſt. Cæteris enim in rebus, quid illi ſimile referre queat? Creavit te, num tu illum viciffim creare poteſ? Redemit te, ſervat incolumem, innumeris quotidie beneficiis ornat, ab innumeris item pe-

riculis tum corporis tum animæ ſervat & liberat: num tu horum aliquid in illum conferre poteſ? Potes tamen utcuſque ejus in te dilectioni reſpondere, dum diligentem viciffim diligis, & amantem redamas. Cauſa autem, ob quas ad DEUM diligendum obſtricti ſumus, præcipue ſunt, ipſius tum in ſe bonitas, tum erga nos benignitas & beneficentia. Cum enim humana voluntas ab authore naturæ ita inſtituta ſit, ut nihil niſi quod bonum eſt & boni ſpeciem præ ſe fert, amare queat. (Bonum enim eſt voluntatis objectum, ſicuti color viſus.) Conſequens eſt, ut illa non modo in bonum referatur, ſed etiam ut quo aliquid majori bonitatis laude præcellit, eo majoris dilectionis affectu in illud concitari debeat. Extra omnem autem controverſiam DEUS eſt optimus Maximus, vel ipſo Chriſto teſte, Marci 10. v. 18. Nemo bonus, niſi unus DEUS. Omnino itaque ipſe præ omnibus aliis diligere debet. Si quis verò beneficia DEI, tum communia, quæ in univerſum genus hominum collata ſunt, tum privata, quæ ſigillatim quiſque à DEO percipit, ſibi ante oculos ponat, impoſſibile eſt, quo minus quis in liberaliſſimi hujus benefactoris amorem exardeſcat. Scite à quodam dictum eſt: Qui beneficia invenit, compedes invenit. Innuere nimirum voluit, beneficiarii animum benefactori ceu vinculo quodam devinciri. DEI autem beneficia erga nos quis enumerabit? Certè ſi amor amore compenſandus eſt: majorem hac dilectionem nemo habet, quam qui filium pro hoſtibus in mortem dedit. Si amor pretio emi debet, quis quæſo majus precium pro illo impendit, quam qui vitam æternam pollicetur? Si verò gratis ſit donandus, cui quæſo dignius ille impenditur, quam Creatori, Redemptori, Sanctificatori: Quid ergo ſuper eſt, quam ut cum Auguſtino quis dicat: Quis ego ſum Domine, ut te à me amari jubeas, & niſi id fecero, mineriſ mihi ingentes miſerias? Parvane hæc eſt ipſa miſeria, ſi non amem te? Revera non pro homine naturæ noſtræ particeps, ſed pro portento omnis humanitatis experte haberi debet, qui non toto pectore te amat. Hinc Apoſtolus Paulus hoc æternæ excommunicationis fulmen ejaculatur, 1. Cor. 16. v. 22. Si quis non amat Dominum noſtrum JESUM Chriſtum, (Hic enim eſt Dominus Deus noſter, per quem creati & redempti ſumus, qui etiam nos beatos faciet) ſit anathema, maran atha.

2. Modum dilectionis, quo DEUM diligere debemus, lex his verbis exprimit: *ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex tota mente tua.* Hic quidam argute philoſophantur & diſputant, quomodo hæc quatuor partes ſeu membra ſint explicanda, & inter hominis facultates diſtribuenda? Quomodo item diverſi Scripturarum loci, in quibus hoc præceptum allegatur, & in quibusdam tantum duo, in quibusdam tantum tria, in quibusdam verò omnia quatuor membra modi dilectionis DEI adducuntur, ſint conciliandi? Hinc Auguſtinus *cor* refert ad cogitationes, *animam* ad vitam, *mentem* ad intellectum. Gregorius Niſſenus refert *cor* ad animam vegetabilem, *animam* ad ſenſitivam, *mentem* ad intellectualem: ut ſic ſignificetur, ad DEUM referen-

ferendum esse, quod nutrimur, quod sentimus, quod intelligimus. Alii per *cor* intelligunt voluntatem, & per reliqua tria membra tria actionum principia, quæ à voluntate moventur ut per *mentem* ipsum intellectum, per *animam* appetitum interiorem, per *virtutem* vel *fortitudinem* vim executivam exteriorem. Alii aliter hæc membra explicant, & quisque vires sui ingenii intendit, ut peculiarem & ab aliis discrepantem sententiam proferat: atque sic genuinum sensum hujus divini præcepti plus intricare quam explicare solent. Quid enim opus est tam arguta Philosophia, cum res per se plana & expedita sit? quod nimirum Deus docere & præcipere voluerit, se, tanquam authorem cordis, vitæ, animæ & omnium virium nostrarum, præ omnibus aliis & rebus & hominibus deligendum esse. Cæteris enim hominibus, sive parentibus, sive fratribus, sive liberis, sive amicis, nos debere singula: sibi autem nos debere omnia, quandoquidem omnia ab ipso accepimus. Quapropter sicubi in scriptura tantum legimus, diliges Dominum Deum tuum *ex toto corde*, ibi non minus nobis præceptum esse intelligamus, quam ubi etiam reliqua membra adjiciuntur. Qui enim *totum cor* requirit, is intellectum, voluntatem & reliquas vires non excludit, sed simul complectitur. Ut ita dubium non sit, si reliqua membra, sive duo sive plura adjiciantur, illa tantum Emphasis & uberius declarationis causa addi.

Sensus autem ut plurimum hic est. Nos homines debemus Deum deligere, non labiis & ore, non lingua & verbo, sed *ex corde*, & illo quidem non dimidiato, non diviso, vel doloso, sed *ex toto corde*, integro & perfecto. Ut verò illud præstemus, debemus indefinenter expendere summam ipsius & inexplicabilem bonitatem erga totum genus humanum, & innumera illa beneficia, quibus nos quotidie, quoad corpus & animam, privatim afficit. Horum consideratione sic toti in ipsius, tanquam summi boni amorem, feramur, ut nihil in amore ipsi præponamus, nihil ad amoris societatem, multo minus æqualitatem, admittamus, ipsum solum præ omnibus intime amemus: si quid verò præterea diligamus, faciamus illud, & propter ipsum, & juxta ipsius voluntatem. Deinde deligere debemus ipsum *ex tota mente*, ut ea semper animo & cogitatione versemus, quæ affectum nostrum in ejus dilectione accendere possint: ut in omnibus nostris operibus ipsum unum cogitemus, ipsum omnium actionum & studiorum nostrorum finem unicum præstitutum habeamus, semper sollicitè cogitantes de ipsius mandatis, caventes ne eorum obliviscamur, sed in lege ejus meditemur die ac nocte. In super diligere eum debemus *ex tota anima*, ut studiosè exequi conemur, quæcumque intelligimus ipsi grata esse, simus parati propter ipsum non tantum omnium temporalium bonorum, sed etiam ipsius vitæ, si res ita exegerit, jacturam facere: vicissim, quæ ipsi ingrata esse intellexerimus, perfectò odio prosequamur, nec ulla alia re tantopere discruciemur, quam si cognoscamus, vel à nobis vel ab aliis, ipsius voluntati non perfectè obsecundari. Deniq; deligere debemus Deum, *ex tota virtute*, vel *ex omnibus viribus*, hoc est, adeò constanter, ut nullis

minis, nullis calamitatibus aut incommodis ita perturbemur, ut ab ipso nos unquam ulla ratione divelli patiamur: omnes item animæ vires, omnes quoque corporis sensus, atque membra omnia, quæ à Deo condita sunt, suo unumquodque modo conditoris dilectioni inserviant. Oculi miranda Dei opera, cælos, solem, lunam, stellas, clarissima divinitatis ejus monumenta, insuper etiam quotidiana ipsius judicia, quibus peccata mundi persequitur, intueantur: aures pie & attente Domini sui docentis & præcipientis verba audiant: os in laudes Domini Creatoris, Redemptoris & Sanctificatoris sui resolvatur. Quid enim Deo tuo præter laudem & honorem optare & rependere potes? Manus operentur opera Dei & pedes expediti sint ad currendam viam mandatorum ipsius: affectus verò omnes à terrenarum rerum cupiditate abducti, ad cælestium amorem traducantur: ac denique quicquid intra nos est, id omne Dei obsequio mancipetur. Quia enim ipse quicquid in nobis est condidit: jure creationis optimo etiam omnia, quæ habemus, ipsi debentur. Hoc modo qui dilectionem Dei expendit, ille non magnopere laborabit, quomodo quatuor illa membra, *cor, animam, mentem, vires*, inter se ordinet & disponat: si quidem videt se omnia, quæcumque habet, novit, intelligit, assequitur, Deo suo debere. Neque quicquam in toto terrarum orbe existere, quod ratione dilectionis Deo præferre debeat.

Unica collatione hoc illustrare conabimur. Certum est, si singuli homines interrogentur, quid in toto orbe ipsis charissimum sit, singulos responsuros, se vitam seu animam suam supra omnia diligere. Ea enim est, cujus tuendæ causa non raro matres repudiato, naturæ sensu ex filiorum carnibus sibi cibos paraverunt. Ea est, quæ homini esse, quæ vivere, quæ sentire, quæ moveri, quæ intelligere, quæ denique lucem, vitam, opes, dominiumque rerum suarum tribuit. Adeò ut si quis vel totius mundi imperio potiatur, eo ipso tamen diutius non potiatur, quam quandiu animam habet: hoc qui destituatur, qui modo Imperator erat, mox in horridum cadaver vel sterquilinum potius convertatur. Si ergò homo animam suam tantopere diligit, cur non magis diligat Deum, à quo animam ipsam habet, & majora, quam sit ipsa anima, expectat? Ipse certè animæ tuæ anima, & vitæ tuæ vita est: ipse penitus intra te, quam anima tua, latet: ipse animæ tuæ tribuit quicquid ipsa in te operatur. Per ipsum enim es, per ipsum vivis, per illum sentis, moveris, intelligis, Actor. 17. v. 28. plus quam per ipsam animam tuam. Hæc qui vel mediocriter saltem perpenderit, is agnoscat, non temere modo à nobis dictum esse, plus quam portento similem esse illum hominem, qui Deum suum creatorem, redemptorem & sanctificatorem non seriò diligit. At verò (quod tamen sine dolore ne cogitari quidem potest) hujusmodi portentorum totus mundus plenus est. Omnes enim qui pecuniam, qui honores, qui delicias, qui voluptates, qui denique cupiditates suas Deo præferunt, illi planè horridifica ista monstra sunt. Quotiescunque enim quispiam vel auræ popularis, vel pecuniæ, vel voluptatis alicujus, aut odii, aut vindictæ cupiditate in-

Harm. Tom. I.

Bbbbb 2

ductus,

ductus, divinas leges violare, & in divina majestatis offensionem incurrere, sicque Dei gratiam amittere non veretur, annon talis reipsa testatur, se turpes sordes, & terrenum pulverem divinæ majestatis amori & amplitudini anteferre? O horrendum monstrum! ô nefandum facinus sempiterno supplicio, & sempiternis ignibus ultricibus merito vindicandum! Hæc de dilectione Dei dicenda fuerunt.

Posterius præceptum est de dilectione proximi: *diliges proximum tuum sicut teipsum*. Ubi itidem duo nobis præscribuntur. 1. Ipsa dilectio proximi. 2. Modus ipsum diligendi. 1. Quoad primum, verba plana sunt: *diliges proximum*. Ubi quid *proximi* nomine accipiendum sit, si lector novisse velit, non tantum recurrat ad tertiam pericopen LI. cap. hujus Harmoniæ: sed etiam sequentem parabolam Samaritani intueatur, quæ disertè monet, quod *proximi* nomine, non intelligantur vicini, agnati, cognati vel consanguinei, sed omnes homines, cujuscunque conditionis, sexus vel nationis, in quos nos incidimus, vel quos Deus & fortuna (ut vulgò loquuntur) nobis offerunt, & qui nostra ope nostre auxilio indigent. 2. Quoad modum dilectionis, ille à Deo adeò planus & expeditus præscribitur, ut nullis commentariis ad ejus intelligentiam indigeamus. Quisque tantum in seipsum descendat, & perpendat qualiter se ipsum diligit, illudque erga proximum etiam exequatur, tum res omnis erit expedita. Lex enim dicit: *diliges proximum tuum sicut teipsum*. Quomodo autem diligis teipsum? 1. Non simulate, nec lingua tantum, sed verè, ex animo & opere. 2. Non frigidè, sed ardentè. 3. Propriis commodis studeas, & mala pro virili avertis. 4. Diligis etiam teipsum constanter. Neque enim amando defatigaris, licet multa vitia tibi insint, quæ odium potius quam amorem merentur. Eodem ergò amore etiam proximum prosequere: ut eum non fucato animo, non perfunctoriè, sed ardentè juvandi studio ames: ejus commoda ratione quacunquè potes promoveas: neque etiam vitiis & defectibus ipsius ab amore te absterreri patiaris, quin potius errata ipsius pallio charitatis contegas, eademque aut piè dissimules, aut corrigere studeas. Operit enim dilectio multitudinem peccatorum. Proverb. 10. v. 12. & 1. Petr. 4. v. 8. 5. Denique quemadmodum tibi ipsi benè esse cupis ob tuam ipsius utilitatem ac salutem, & non ob alterius: ita etiam proximo tuo benè velis, non propter tuam, sed propter ipsius utilitatem & salutem. Scholastici dixerunt: proximum diligendum esse, amore sincero: amore gratuito: amore recto & non ad propria commoda reflexo: amore integro: amore fructuoso: amore discreto, qui personas diligit, vitia eorum persequatur: & denique amore perseverantiæ. Hæc sufficere possunt ad duorum horum præceptorum expositionem.

Sed audiamus etiam quomodo Christus hanc Legis periti responsionem exceperit. Eam approbat, & dicit: *rectè respondisti*. Nam & ipse infra testabitur totam Legem & Prophetas ex his duobus præceptis pendere. Sed addit: *fac hoc, & vi- ves*, eum ad observationem horum præceptorum exhortans. Neque enim cognitio legis sufficit,

sed ejus observatio requiritur. Unde & Jacobus dicit, cap. 1. v. 22. Estote factores verbi, non auditores tantum. Hic verò exclamant Jesuitæ. Audite vos Lutherani: Christus Dominus non dicit, Crede, & vires: sed dicit: *Fac hoc*. Facta, opera, legis observantiam & non fidem requirit. Hoc enim est artificium Jesuiticum, quod plerunquè unum aliquod vocabulum arripiunt, quod suæ scenæ inservire arbitrantur, & inde conantur extruere propugnacula, quibus perpetuum doctrinæ Christi consensum oppugnent. Idem etiam hic faciunt. Ut verò fideles Christiani, qui verum fundamentum tueri cupiunt, à novitiis hisce Rabbini sibi caveant, ad sequentia attendere decet. Dominus noster Jesus Christus, quoties docuit de via ad salutem sive ad vitam æternam, toties attentè observavit, qualesnam habeat auditores: & tum pro diversitate auditorum diversimodè ipsos instituit. Si quando ejusmodi habuit auditores, qui jam ante sensu suorum peccatorum erant contriti, & serio ac simplici studio disertè cupiebant viam salutis, tum semper & omni tempore eam directè & monstravit in fide. Sic Nicodemo, qui indagandæ veritatis studio motus noctu JESUM accessit, dixit: qui credit in filium Dei, non peribit, sed habet vitam æternam. Johan. 3. v. 16. Eodem modo Johannis 5. v. 24. Amen amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & non venit in judicium, sed transit à morte ad vitam. Johan. 6. v. 40. Hæc est voluntas ejus qui misit me Patris, ut omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam. Et alibi in Evangelio quoties recurrit illud dictum? Fides tua te salvum fecit, Matth. 9. v. 22. Marc. 5. v. 34. & 10. v. 52. Lucæ 7. v. 50. & 8. v. 48. & 17. v. 29. & 18. v. 24. Eodem modo etiam Apostoli homines instituerunt. Cum Actor. 16. v. 30. Philippis custos carceris interrogaret: Quid oportet me facere, ut salvus sim? Responderunt ei Paulus & Silas, crede in Dominum Jesum, & salvus eristu, & domus tua. Sin Christus auditores habuit hypocritas, renatores, opinionem propriæ justitiæ turgidos & superbos, tum ipsos remisit ad legem. Sicuti id non tantum hic fecit, verum etiam alibi.

Quid ergò, dicat quis: Num Christus est inconcilians Doctor? qui ipse sibi contradicit, & plures quam unam viam ad salutem monstrat? aut, num ludificat homines? Absit ut tale quid de Christo Salvatore cogitemus. Sed vult Christus suis discipulis & ministris ostendere practicam secundæ legis divinæ, quem hadet illa in justificandis. Qui est, homines adducere ad agnitionem suæ miseriæ & imbecillitatis, ut agnoscant justitiam extra se esse querendam. De hoc usu legis etiam agit Paulus Roman. 3. v. 20. per legem agnitionem peccati. Et ad Galat. 3. v. 19. Propter transgressionem data est lex. Sicut enim phrenetici ludunt imaginationibus, quasi egregiè valeant, & propterea admittere nolunt medicinam. Tales autem, ut ad agnitionem morbi medicus adducat, jubet ambulare, operas vocationis peragere, ut sic factò ipso suam infirmitatem agnoscant. Sic etiam in Ecclesia semper sunt phrenetici, qui sibi ipsis, se probè justos esse, persuadent: talibus non salu-

salubriter adhibetur medicina illa Evangelica: confide fili, remissa sunt tibi peccata, aut: fides tua te salvum fecit. Sed speculum legis ipsis est proponendum, quod ostendat ipsis suam infirmitatem & impossibilitatem, quod insuper magnitudinem & abominationem peccati, item comminationes de ira Dei & poenis peccati addat, ut sic peccatum fiat excellenter peccatum per legem, & homo incipiat circumspicere de Medico vulnera sua sanante. Hoc modo lex (juxta doctrinam Pauli Galat. 3. v. 24.) fit noster pädagogus ad Christum.

Cum ergo hic Legisperitus quoque fuerit talis phreneticus, qui non minus quam alii Pharisei Luca 18. v. 9. confidebat in se, quod esset justus, & parvulos Christi discipulos juxta se aspernabatur: qui non interrogabat tanquam peccator, sed tanquam justus: qui confidebat, se ultra legis præcepta insuper aliud quid adjicere posse: ideo Christus, ut ipsi commonstret suam infirmitatem, eum ad legem remittit, innuens, siquidem *faciendo* vitam æternam possidere cupiat, ipsum meliora & præstantiora opera invenire non posse, quam quæ in lege Domini sint præscripta. Non autem dicit Christus, quod Legisperitus opera illa Legis perfecte præstare possit: multo minus dicit, quod per illa opera vitam æternam consequi possit: quin potius contrarium evincet, hunc nimirum Legisperitum adhuc adeo procul abesse à perfectione legis, ut nondum norit, quis suus sit proximus, neium ut illum dilexerit sicut seipsum. Si autem non dilexit proximum, quem videt: quomodo dicere poterit se dilexisse Deum quem non videt? I. Joh. 4. v. 20. Manet ergo verum, quod Christus discipulis dixit: *beati oculi, qui vident, quæ vos videtis.*

Ex his verus sensus colligitur, quomodo intelligendum sit, quod Christus Legisperitum ad legem remisit. Et hæc est methodus verè Prophetica à Deo Jesaiæ 40. v. 4. præscripta, qua præcipitur, ut sublimia humilienter: & postea humilia corda firma consolatione Evangelii rursus erigantur. Si Legisperitus ex humili corde serio quaesivisset, qua ratione vitam æternam participare fieri possit, etiam via ipsi monstrata fuisset per fidem Evangelii. Quia verò elato corde querit, quasi illam beatitudinis viam rejecturus, quam Christus in præcedentibus verbis discipulis suis proposuerat, etiam responsum tulit sua vefania dignum. Quasi diceret Christus: Ah miser homo, tunc per legis opera *faciendo* vitam æternam consequi velles, qui legem ne minimo quidem digitulo servando attigisti? tu quidem infatus es & turgeseo nomine, ac si legem plenè servasses. Ego verò re ipsa commonstrabo, te legi usque adeo non satisfacisse, ut ne quidem noris quis proximus tuus sit, nedum quod eum diligendo legem impleveris. Ac proinde tu *faciendo* non consequeris vitam æternam, sed indigebis, non minus quam alii homines, Samaritano, qui vulnera tua liget & sanet, si salvari velis.

Hunc verum & genuinum hujus loci sensum esse, confirmat ipse Evangelista, dum affirmat, Legisperitum voluisse *seipsum justificare*, hoc est,

Harm. Tom. I.

seipsum justum probare, ac testificare, sibi ipsi laudem justitiæ tribuere & arrogare, tanquam qui hanc legis summam strictè observasset. Ac propterea interrogasse, *quis est meus proximus?* Hæc quæstio non caret acerbitate & amarulentia. Vult enim dicere: Tu jubes me facere, quæ in lege sunt præscripta. Atqui Ego dudum hæc omnia præstiti. DEO enim uni adhæreo, eum pro virili colo, idola omnia abominor & detestor: diligo item non tantum propinquos & amicos, sed & omnes gentis meæ homines. Neminem percutio: omnibus do bona verba. Nemo de me conqueri potest. Quid ergo ulterius desideras? annon putas me hac ratione vitam & salutem æternam promeruisse? Nisi forte tu alios *proximos* mihi monstres quos ego nullos novi, nec alii Judæi noverunt, utpote quos DEUS ipse ab aliis gentibus discreteverit. Cum ergo hac ratione vitam æternam consequi queam, quid opus est nova tua doctrina, qua mei & aliorum *oculi beati* reddantur. Hoc est illud supercilium Pharisæicum, quod Christus pressiore legis observatione reprimere voluit, ut intelligeret, opera se non juvare, cum non perfecte legisatisfecerit. Theophylacti sententia remotior est, qui quærit emphasin in pronominè *meus*, quasi se omnibus aliis longè justiore monstrare voluerit, ut qui nullum in virtute & justitia sibi proximum habeat.

Quidam veterum dixerunt, duplicem esse viam ad vitam æternam, unam innocentia, alteram poenitentia: & perinde esse utram quis monstret inquirenti de ea. Proinde Christum Legisperito monstrasse viam innocentia. Hanc distinctionem non improbo, si quis vicissim mihi concedat, viam innocentia jam post lapsum neminem hominum (Christo excepto) ambulasse: ac proinde Christum etiam huic legisperito impossibilitatem illius viæ præmonstrasse. Sed Pontificiorum quidam, imprimis autem Jesuitæ, sub hoc integumento aliud quærunt: quod etiam produnt eo, quia Luthero nostro hoc nomine litent, quod is docuerit horum duorum præceptorum observationem omnibus hominibus esse impossibilem. Idcirco quidam ipsorum (quosdam dico: quia nonnulli eorum nobiscum consentiunt in eo, quod nemo hominum in hac vita perfecte Deum diligit) scribunt: præceptum de diligendo Deo, non obligare ad perfectissimam dilectionem, cum ea tantum præcipiatur dilectio, quam vires nostræ fuerunt, & proinde quæ nobis possibilis est. Ideoque etiam illa verba, diliges Dominum Deum tuum; *ex omnibus viribus*, sic interpretantur, ac si dictum esset, *pro virili*: ut si quis totis viribus in rem aliquam incumbat, pro virili operam dedisse dicatur. Adducunt etiam exemplum eorum, qui *ex toto corde* Deum secuti, & quod placitum est in conspectu ejus fecisse dicuntur: utpote Davidis: I. Reg. 14. 8. Asa. 2. Par. 15, 12. Josiæ 2. Reg. 23. v. 25. Horum erroneæ opinioni opponenda sunt illa scripturæ testimonia, quæ manifestè affirmant legem Dei, & sic etiam duo hæc præcepta, perpetuam & tam perfectam requirere obedientiam, cujus impletio in hac vita omnibus hominibus sit impossibilis. Christus dixit Judæis Johan. 7. v. 19. Moses dedit vobis legem & nemo ex vobis facit legem. Stephanus iisdem dicit,

Bbbbb 3

dixit,

dixit, Actor. 7. v. 53. Accepistis legem per dispositionem Angelorum, & eam non custodistis. Act. 13. v. 38. Paulus testatur, per Christum peccatorum remissionem annunciari, & ab omnibus quibus in lege Mosi non possumus justificari. Actor. 15. v. 10. Petrus legem vocat jugum, quod neque ipsi neque patres portare potuerint. Roman. 8. v. 3. Quod impossibile erat legi, eo quod infirmabatur per carnem, hoc Deus præstitit misso proprio filio. Galat. 3. v. 21. Non data est lex, quæ possit vivificare. Hæc testimonia plana sunt & aperta, eaque sufficienter demonstrant, neminem hominum, neque per viam innocentiae neque per viam legis ad vitam æternam pervenire posse. Hoc enim si nobis factum possibile esset, frustra filius Dei in hunc mundum missus fuisset. Quis ergo statuet hunc legisperitum solum illa prærogativa gaudere, quod per observationem præceptorum legis in cælum pervenerit?

2. Deinde negari non potest, in quibusdam scripturæ locis phrasin illam, *ex toto corde*, opponi hypocritæ & externæ simulationi, in peculiari aliqua obedientia. Nam hypocritin omnem Deus abominatur, Psalm. 12. v. 3. corde & corde locuti sunt. Jacob. 1. v. 8. vocatur *ἀνὴρ διβλύχης*: vir duplici animo. Et quod tali modo phrasin illa accipi debeat, patet ex 1. Par. 12. ubi v. 33. dicuntur in prælium exiisse non duplici corde: mox autem v. 38. eadem phrasin exponitur, quod fuerint expediti ad pugnandum *corde perfecto*. In hac significatione si intelligatur præceptum: *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde*, tum dicimus, non tantum Davidem, Asam, & Josiam, sed etiam omnes renatos Deum ex toto corde diligere: si quidem omnino illi nullam habent externam hypocritin operum, sed Spiritus sanctus ita renovat ipsorum mentem, creat cor novum, ut sint zelotæ. Tit. 2. v. 14. Sed D. Apostolus Paulus, qui est certissimus voluntatis divinæ interpres, illam appendicem legis, *ex toto corde*, longè aliter exponit, Roman. 7. Ubi sumit explanationem ex ipsa lege, *non concupiscas*, & longa querela affirmat, Legem non tantum zelum dilectionis & bonorum operum, sed omnino spiritualem obedientiam requirere, quam nec ipse, licet renatus, præstare possit, nec alii homines: quia sit carnalis, vendatus sub peccatum. Huic expositioni Apostolicæ, longè securius locum dare possumus, quam quorumcunque hominum, etiam doctissimorum, glossis. Certum ergo est Christum, carnali huic legisperito legem spiritualem ideò opposuisse, ut ex vero ejus usu suam infirmitatem agnosceret, se & spoliatum & vulneratum esse, ideoque Medico, qui vulnera sanet & coram Deo defenderet, indigere intelligeret, sicuti jam nunc pluribus audiemus.

Sequitur ergo parabola Samaritani, in qua plerique nihil aliud tractant quam Allegoriam. Et sanè fateor illam esse valdè jucundam: siquidem eleganter depingit, & quomodo humana natura sit ad mortem usque vulnerata, & quomodo Christus Medicus eam sanet. Verum quia Christo hic principaliter propositum est docere, non justificationem, sed dilectionem atque ostendere, legisperitum adhuc procul abesse ab impletione legis, quoad dilectionem. Idcirco prin-

cipalis scopus parabola: ante omnia est attendendus. Postea principali scopo tractato, licet ἀλλοθεν, quatenus id fert analogia fidei. Quod vero charitatis studium & exercitium hac parabola potissimum nobis commendetur, & non ratio justificationis, illud vel inde manifestum est, quod sub finem parabola: Christus dicit: *vade, & tu fac similiter*. Quibus verbis non vult legisperitum cœlestem Samaritanum imitari, in redimendo uno aut altero homine ex spirituali sua corruptione, sed in exercitio charitatis: aut, si id hæcenus non fecerit, ut certè, nunquam fecit, neque hæcenus erat, vult ipsum agnoscere, quod adhuc procul absit ab impletione legis de dilectione. Si autem Christus disertè legisperito dixisset: tu nescis, quis sit tuus proximus: tu nescis quid sit diligere: non satis quod Judæos aut bene meritos salutem, non pulsas: tum legisperitum, qui fuit hypocrita, offendisset, qui absque dubio indignabundus abiisset, sibi ipsi persuadens, se proè sibi satisfecisse. Ideoque quemadmodum Nathan 2. Samuel. 12. v. 1. regi Davidi in tertia persona suum lapsum proposuit, ut ipsius iudicium eliceret: ita, quia omnes homines promotores sunt in iudicandis aliis quam seipsis, etiam huic legisperito per parabolam in aliena persona considerandum proponit, quam procul ipse adhuc à perfectione dilectionis absit. Nec posset etiamnum hodie nobis pulchrius ob oculos pingi, quam rara, quam simulata charitas, quomodo ea refraxerit, quomodo in labiis potius hæreat, quam opere perficiatur, non tantum quoad vulgus hominum, sed etiam eos qui cum eam sciunt, tum de ea docent, quam id factum est in hac parabola.

Verum audiamus Christum. De eo dicit Evangelista: *Jesus ὑπολαβὼν suscipiens*, non suspiciens, ut habet vulgata versio. Nam ὑπολαμβάνω sic usurpatur, ut significet alicujus sermonem excipere, seu respondere. Sic Plutarchus de def. orat. ὑπολαβὼν ἡ ἀνδρῶν ἀρετῶν. Et fortassis Evangelista hoc verbo propterea usus est, ut innueret Christum ipsum suscepisse laborem ad propositam quæstionem respondendi, cum responsionem prioris quæstionis in interrogantem rejecerit.

Dixit ergo Jesus: *Homo quidam descendebat ab Hierosolymis in Hiericho*. Deus enim jam post lapsum cursum humanæ vitæ sic moderatur, ut nec uni homini, nec uni alicui civitati vel regioni omnia, sed singulis aliquid peculiare dederit, atque sic bona sua in universo orbe distribuerit, ut quælibet regio, & habeat quæ aliis communicare possit, & quibusdam careat, quæ aliunde importari necesse sit. Sic horti Hiericho abundantur balsamo & aliis delitiis, quibus magnates Hierosolymitani carere non poterant. Et hæc distributionem Deus ideò ita instituit, ut inter homines vigerent commercia, atque esset cœtera rerum communio: quæ ipsa esse debebat officina ac proba charitatis mutua. Etenim qui in eremo habitant, & solitarii vivunt, illi quidem charitatem sibi fingere, aut de ea differere possunt: at in commerciis dilectio exercetur & probatur. Hic ergo Hierosolymitanus civis professionem instituit Hiericho versus, negotiorum suo-

suorum expediendorum vel commerciorum tractandorum causa. Sed in medio positus est locus, frequentibus homicidiis & latrocinii infamis *Adomin* dictus: quem ne hodie quidem viatores sine conductu transeunt. Ibi etiam hic homo (nam parabolam Dominus verisimiliter recitat) in latrones incidit, qui eum initio *vestibus despoliaverunt* cum omnibus quae habebat: neque his contenti, insuper *vulnera ei inflixerunt*, licque abeuntes ipsum *semimortuum* prope viam jacentem reliquerunt, mox penitus periturum; si nemo succurreret, ut qui nec ipse sibi opem ferre, nec medicum quærere posset. Hoc certè latronum factum, non est opus dilectionis, quod omnes, etiam latrones ipsi, intelligunt. Et hinc videmus, quomodo charitas in genere inter homines sit obliterata. Deus instituit commercia, peregrinationes, profectiones, ut essent officina exercendae dilectionis: sed ecce, ferè nullibi fraudes plus dominantur, nullibi plures fures, prædones, latrones inveniuntur, quam ubi otiosi homines & validi mendicantes, noverunt opulentos mercatores iter facere, quibus insidiantur. Unde etiam Syracides dixit c. 27. v. 2. Sicut in medio compaginis lapidum palus figuratur: sic & inter medium venditionis & emtionis angustia bitur peccatis. Quicunq; ergo sive fraude & dolo, sive aperta vi proximum circumvenit in negotiatione, ille non exerceat opus dilectionis. Et hoc est unum membrum parabola.

Jam porro si quis maxime non sit ex numero latronum, nec vulnera misero inflixerit: & tamen si transeat, sit *ἐπιχαλεπὸν*, qui alterius damno lætatur: Euge, euge, dicat. Tum etiam hoc ratio dijudicare potest, quod non sit diligere. Itaque tales Christus suo reliquit loco: & potius introducit *Sacerdotem* atque *Levitam*, quorum uterque ad eundem locum pervenit. Et quidem *Levita* non ignotum fuit præceptum dilectionis proximi, ut qui templo deditis sacris operaretur, & frequenter legis prælectionem audiret. *Sacerdos* autem insuper ex lege alios dilectionem docuit. Verum cum præceptum ad praxin est transferendum, ubi uterque & Sacerdos & Levita, id intermittunt. Si quis hisce dixisset, eos peccare contra quintum præceptum, eos negligere legem dilectionis, ei contradixissent, & se excusassent, dicentes: Non novimus quis hic sit: non una cum ipso iter ingressi sumus: nos alio properamus nostrorum causa, non possumus hic moras neccere, ut maturè Hierosolimam revertamur ad sacrificia nostra, in quibus plus momenti positum est: adhuc quomodo nos peccamus contra dilectionem, quum vulnera ipsi non insigamus: cum nec verbis ipsum subfannemus, nec opere lædamus? Sic illi se excusaturi fuissent: & tamen qui penitus rem intuetur ille omnino fatebitur, utrumque contra dilectionem peccasse, eo quod hominem, eumque omnibus exutum, adhuc vulneratum, mox periturum, & ab omnibus desertum, qui ipse sibi succurrere non poterat, atque insuper Judæus, ipsorum popularis, concivis & frater erat, negligenter, & sine omni fraternæ commiserationis affectu præterirent.

Postremò venit *Samaritanus*. In quanto au-

Harm. Tom. I.

tem odio inter se vixerint Judæi & Samaritani, ex Evangelica historia omnibus notum est. Huic certe caro suggerere potuisset: en, hic jacet hostis tuus, Judæus: Euge, euge. Idem multas excusationes, easq; speciosas, neccere potuisset. Ego sum homo peregrinus: quis hic sit ignoro, cum Judæi hæcenus eum neglexerint, quis scit an ob maleficium aliquod ita sit multatus, adhuc Ego verfor in hostili terra: & si maxime ei vellem succurrere, quid si supervenirent latrones, & eodem modo quo hunc, etiam me exciperent? aut quid si Judæi supervenirent, meque tanquam Samaritanum in suspicionem vocarent, ac si ego hostis tam male ipsum multassem, atque inde me comprehensum ad judicem traherent, ubi pro beneficio maleficium accepturus essem? Hæc & multa plura Samaritanus prætereundere potuisset. Verum nihil horum ipse fecit: quin potius talem se gessit, ut ex omnibus actibus illustria dilectionis indicia & documenta desumi possint. Nam 1. ipsum videns *ἐπιχαλεπὸν*, intima cordis *miserordia motus est*, licet is genere alienus, Judæus & hostis fuerit. Habuit ergo talem *sympul* erga peregrinum, qualis natura parentibus erga liberos implantata est. 2. Deinde neglecto itineris spendio, propius ad eum *accessit*. Vera enim dilectio non in nuda commiseratione acquiescit; sed occasionem quærit re ipsa miserum sublevandi, eique officium aliquod præstandi, ex quo consolationem capiat. 3. Postquam miseriam hominis propius aspexit, mox opem afferre incepit, & quæ ad vitam ipsius servandam facere intellexit, adhibuit. Nam *vulnera ejus obligavit*, prius *insundens oleum ac vinum*, quæ sibi pro viatico assumserat. Utrumque fuit præfenti malo accommodatissimum: siquidem vino vulnerum cruor & sanies eluitur: oleo autem seu balsamo doloris acerbitas lenitur, & vulnera sanantur. 4. Nec hoc officio contentus, *imponens illum in suum jumentum*, ipse pedes reliquum viæ confecit, itineris labore & fatigatione fauciatum laborem & fatigationem levans. Inde eum *in droversorium duxit*, & ibi diligentioram *curam ejus egit*, adhibens medicos & chirurgos, quorum opera miser pristinae sanitati restituere-tur. 5. Denique cum *postero die* negotia alio ipsum vocarent, licet hæcenus satis cumulate beneficia in ipsum contulisset, nondum tamen ipse sibi satisfecit, nec hospiti meritorio propriis sum-tibus curandum reliquit; sed *depromtos duos denarios hospiti dedit*, diligentissime ei ipsum commendans, & ut tantisper ejus curam haberet rogitans, imò insuper se fidei-jussorem sistens, pro impensis, quas in sua absentia ad reditum usque facturus esset.

His omnibus pulchrè & decenter exaggeratis. Christus suum antagonistam interrogat: *quis horum trium videtur tibi proximus esse illi, qui in latrones incidit?* Hic rei veritate & evidentia convictus respondet, quod is fuerit: *qui exercuit misericordiam in illum*. Hoc hypocrita ista nunquam responsurus fuerat, si Christus simpliciter & absq; involucro rem proposuisset. Vulgaris enim Judæorum & Phariseorum opinio fuit, tantum Judæos sibi invicem propinquos esse, licere autem Samaritanos & quosvis gentiles aversari. Sicverò respondens, seipsum hæcenus neglectæ charitatis

Bbbbb 4

tatis

tatis damnavit. Unde Christus concludit, & infert: *Vade, & tu fac similiter*, quasi dicat: Sicut hic Samaritanus se proximum exhibuit huic misero, licet genere alienus fuerit: ita tu proximum agnoscas, quemvis ope tua egentem, si in eum incideris: nec tantum proximum agnoscas, sed & misericordiae affectu eum movearis, & quaecumque ratione potes illum juves, Hoseae illud tibi in memoriam revocans: Misericordiam volo & non sacrificium.

Hic est verus & genuinus hujus parabola à Christo proposita sensus. Ex qua Ecclesiarum ministri occasionem sument, de charitate apud suos auditores differendi, eosque ad hujus virtutis ardua exhortandi. Turpe quidem dictum, sed si modo vera fatemur, Christi vaticinium nimis nostra aetate verum est, quo praedixit Matth. 24. v. 12. Abundabit iniquitas, & refrigescet charitas multorum. Item Pauli 2. Timoth. 3. v. 2. In novissimis temporibus erunt homines *φιλαυτοι*, seipso amantes. Ubi Apostolus *φιλαυτων* ponit fontem omnis mali, neque immerito. Nam amor proprius pervertit iudicium, obfuscat rationem: obfcurat intellectum, corrumpit voluntatem: venatur honores: negligit animae salutem. Est instar hederæ, quæ passim sua sponte invenit, quo se alliget. Animi ergo auditorum ab amore proprio abducendi, & amorem DEI atque proximi extimulandi sunt. Qui Deum diligit, idem etiam proximum diligit propter Deum. Hac erga proximum charitas debet esse officiosa, qualem in hoc Samaritanum videmus: in quo charitas benigna est, patiens est, omnia suffert, omnia sustinet. 1. Cor. 13. v. 4. Quid potest frater fratri charissimo facere, quid pater filio unigenito in ejusmodi necessitate, quod Samaritanus non fecerit huic Judæo? Nulli parcat labori, nullis sumptibus, imò ne pericula quidem reformidat, duntaxat miseri hujus saluti consulatur. Discant ergo etiam nostri homines, miseris & afflictis condolere, iidem opem ferre, eos pro virili juvare, citra discrimen personarum: si modo pro veris Christianis haberi velint. Sed o nostram plus quam ethnicam *αγογγιαν*, quæ tum ferè sese exerit, quando Deus nos ob peccata nostra peste punit: ibi sapenunero non vicini tantum & agnati, sed etiam fratres & sorores, parentes & liberi, quin & conjuges erga se invicem charitatis officia exercere obliviscuntur. Non jussero quenquam, ut se sponte & temere periculo objiciat, sicque proprii corporis homicida efficiatur, dum contagiosis locis sese absque ulla vocatione & absque necessitate ingerit. Ibi enim locum habet Sapientis illud: Qui amat periculum, peribit in illo. Itaque qui nec ratione vocationis, nec alio vinculo conjunctionis aliis obstrictus est, ut ille securitati suæ consulat, nec incendium alioquin grassans sua temeritate augeat & latius spargat, nunquam improba vero. Singuli tamen viderint, ut sic sibi ipsis consulant, ne proximus negligatur, neve per immisericordiam in leges charitatis peccent. Prætexunt quidem multi multa, quibus se excusant: sed illa ipsa excusationes vix apud homines iustum locum inveniunt, quid ergo in iudicio Dei futurum putabunt? Sed de his pluribus differere alterius est loci.

Inprimis autem antifites Ecclesiarum, Doctores & pastores, exemplo hujus Jadaici Sacerdotis & Levitæ præmoniti sunt: ne idem ipsis quod illis objici possit, quod præ vulgo sancti haberi voluerint, quia nimirum doctrinæ vacarent, & ceremoniis sacris peragendis occupati essent, dum interim prophanus Samaritanus, & pietate & charitate, coram DEO ipsis superior fuerit. Quin potius bono exemplo aliis præeant, & quod ex sacris aliis de pietate, charitate, misericordia & beneficentia docent, factò ipso etiam explere studeant.

Porro, quia Christi mos est in vulgaribus parabolis etiam sublimiora aliqua mysteria nobis commendare: ideo Patres, inprimis Augustinus, Ambrosius, Hieronymus & alii, etiam ex hac parabola mysterium redemptionis per Christum peractæ explicare & suis ob oculos proponere conati sunt. Horum diligentiam nos improbare non possumus, neque Allegorias illas, cum aliis quibusdam, ceu ineptas & insulas rejicimus: sed ipsorum vestigia legentes, & nos illas obiter tractabimus. Etenim quemadmodum alias in aliquibus sententiis, ita certè hic in parabola admodum eleganter nobis summa nostri Christianismi ob oculos pingitur: quæ in tribus hisce consistit. 1. In doctrina de corruptione naturæ nostræ. 2. in doctrina de reparatione ejusdem & justificatione. 3. denique in doctrina de nova obedientia. Singula breviter inspiciamus.

I. Principio igitur rerum omnium conditor Deus, ob immensas bonitatis & magnificentiæ suæ opes, hominem, imagine sua decoratum, ad eum finem destinavit, quo major nullus cogitari potest, nimirum ut aeternæ felicitatis & beatitudinis secum particeps fieret. Hominem ergo in summa perfectione creatum esse novimus: sed qualis illa perfectio fuerit, nec cognoscendo nec eloquendo assequimur. Et hæc est pars aliqua originalis nostræ corruptionis, quod nec agnosceamus, nec sentimus, quantum opere sumus depravati: sed ipsi nobis placemus, quasi probè adhuc boni essemus. Quapropter lex in eum finem data est, ut illa aliquo modo ostenderet, qualis illa perfectio fuerit. Quod nimirum tali facultate præditi fuerimus, ut potuerimus *Deum diligere ex toto corde, & proximum sicut nos ipsos*. Fuit ergo homo originali iustitia, ceu regia corona decoratus, quæ Deus ipsi immortalitatem & imperium supra cuncta animantia, & (quod erat multo majus) supra seipsum, hoc est, supra omnes affectus & motus animæ suæ donavit, rerumque omnium scientiam, quæ ad status illius dignitatem pertinebant contulit. Neque hanc iustitiam solum, sed gratiam quoque & cœlestes virtutum habitus in mentem ejus infudit: illam quidem ut animam Deo gratam & amabilem redderet, hosce verò, ut eandem operosam, seu ad omnia virtutis officia exercenda potentem faceret, atque ita demum puritatis & sanctitatis divinæ participem efficeret, ejusque imaginem his virtutum gemmis clariorem & pulchriorem redderet. Et dum Adamus in hac perfectione perstitit, fuit in Hierusalem, hoc est, in visione pacis, & in summa felicitate, alienus ab omni proflua miseria, agridine, ignorantia & mortalitate.

In hoc autem honore constitutus, antiqui serpentis astutia in fraudem coniectus, Deique præceptum transgressus, cum innocentia simul iustitiam & gratiam, quam acceperat, amisit. Et idem accidit Adamo, quod interdum illis, qui ex curiositate aliqua peregrinantur. Illi perfectiones suas in eum finem instituunt, ut nova bona acquirant & multum lucrentur, sed sæpenumero falluntur, & sic, ut in latrones incidant, & loco lucri, vitam cum bonis amittant, maximè si pravo sodalicio sese associant. Sic Adamus sese diabolo associavit, & cum ipso ab Hierosolymis descendit in Jericho, ex stata perfectionis & stabilitatis, in statum mutabilitatis. Jericho enim lunam significat, quæ est mutabilis. Syrac. 27. v. 12. Voluit fieri Deo similis: & ecce similis sit Diabolo, Dei hostis & osor. Nam ipsi diaboli fuerunt illi latrones, qui Adamum & omnem ejus posteritatem exspoliarunt donis gratiæ, quæ ipse acceperat, & vulnerarunt quoad bona naturæ. Lapsus itaque Adami quasi dirum quoddam naufragium fuit, quo preciosæ celestium donorum merces, magno generis humani malo amissæ sunt. Ex justo nimirum injustus, ex sapiente stultus, ex beato miser, ex immortalis mortalis factus est. Quemadmodum enim cadavera myrrha condita à vermibus & putrefactione incorrupta servantur, qua sublata corruptione in corrupta servantur, sic quamdiu iustitiam & gratiam homo retinuerat, ab omni corruptionis & peccati injuria immunis erat; ubi verò illa dona amisit, protinus vermibus & corruptioni obnoxius factus est. Revera itaque lamentabilis fuit hæc profectio: quæ nihil aliud effecit, quam quod postea Adamus cum omnibus suis posteris in hac lachrymarum valle ad extremum vitæ halitum usque peregrinari coactus est. Hanc corruptionem naturæ nostræ Christus in hac parabola nobis considerandam proponit. Sed sicuti nos perfectionem amissam non intelligimus: ita nec corruptionem acquisitam rectè agnoscimus. Unde Smalcaldici Articuli verè testantur, peccatum originis tam profundam & tetram naturæ nostræ corruptionem esse, ut nullius hominis ratione intelligi possit, sed ex scripturæ patefactione agnoscenda & credenda sit. Adamus & Eva, generis nostri principes, qualis corruptio fuerit, sensere: qui, ubi Dei præceptum violarent, se nudos & pudore affectos deprehenderunt, ac proinde folia ficuum quæ siverunt: quod antea simplicitatis & gratiæ opibus ornati neque adverterant, neque ob id erubuerant. Nobis verò jam lex data est, quæ monstret & exigat perfectionem. Et quando eam non præstamus, tum iram operatur, Roman. 4. v. 15. & mortem minatur. Itaque usum legis divinæ rectè agnoscere discamus.

Plerique existimant legem à Deo datam esse, ut per eam vivificemur. Sed in eo graviter errant. Lex id postulat, quod nos præstare non possumus: ac proinde non vitam, sed mortem operatur, 2. Cor. 3. v. 7. Nam qui ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt, Galat. 3. v. 10. Item. Si data esset lex, quæ posset vivificare: verè ex lege esset iustitia. v. 21. sed lex infirmatur per carnem. Rom. 8. v. 3. Et tamen Deus digito suo scripsit Decalogum, non tum cum integra sed cum lapsa esset humana na-

tura, & cum sciret illam nobis servatu esse impossibilem. Idque fecit propterea, ut nobis (ceu spiritualiter phreneticis sicut supra quoque dictum est) monstraret nostram impotentiam, & eo nos deduceret, quo agnosceremus nos esse in ira Dei, & sub maledicto legis. Matth. 27. v. 26. Jacob. 2. v. 10. Qui in uno offenderit, factus est omnium reus. Ergo non sufficit novisse lapsum Adami: sed prodest Decalogum sapius in manus sumere, & ad ejus amissum examinare vitam, ut sic sentiamus nostram corruptionem, & quæramus medicum; sentiamus iram Dei, & quæramus Mediatorem seu reconciliatorem. Agnoscamus nos esse semimortuos. Quid est esse semimortuum? Nihil aliud: quam ad quædam opera esse vivum, & ad alia quædam opera mortuum. Mortui nimirum sumus ad bonum: ad malum autem vivacissimi. Juxta illud Jer. 4. v. 22. Sapientes sunt ut faciant mala, benè autem facere nesciverunt.

II. Quid igitur? Num quia nos legem servare non possumus, Deus illud tacitus negliget, aut non curabit? Minimè verò. Nam cælum & terra transibunt, sed ne unum quidem jota aut apex unius de lege præteribit, donec omnia fiant, Matth. 5. v. 18. Philosophi & Pelagiani hanc naturæ corruptionem aliquo modo sentientes, remedium quæ siverunt in ipsa natura & residuis ejus viribus. Sperantes, si ingenium studiis & disciplinis excoleretur, vita autem rectis moribus institueretur, tum illud ad sananda hæc vulnera sufficere posse. Sed revera hæc ipsa sunt folia ficuum, quæ naturalem fœditatem nequaquam contingunt. Et quantum hic vulneratus ad sui sanationem ac restitutionem conferre potuit: tantundem etiam homo ex viribus liberi sui arbitrii ad sui justificationem conferre potest. Alii ergo hoc agnoscetes, & in primis Judæi, ad divina præsidia ac medicamenta confugerunt. Scilicet ad leges Dei sanctissimas, quas à Deo propterea promulgatas, & ipsius digito tabulas inscriptas statuere, ut illis rursus iter ad immortalitatem patefaceret, atque homines & bonos & beatos efficeret. Adjectis sanè Deus in favorem legis, ejusdem cultoribus, magnificentissimas promissiones: Custodite leges meas, inquit, atque judicia, quæ faciens homo vivet in eis. Lev. 18. v. 5. Tum insuper sacrificia addidit, ut si quando in leges peccatum esset, expiandi criminis ratio in promptu esset. Sed quid etiam hac medicina profectum est? Illud Apostolus Paulus apertè indicat his verbis: Lex subintravit, ut abundaret delictum. Roman. 5. v. 20. Et rursus Roman. 7. v. 9. Cum venisset mandatum, peccatum revixit. Ego autem mortuus sum: & inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. Non ergo legis doctrina, non expiationis sacrificia, ad sananda animorum vulnera salutarem opem hominibus conferre possunt. Quod planè in curatione hujus à latronibus vulnerati hominis, Sacerdos & Levita prætereuntes, designant. Neuter enim salutem vulnerato aut medicinam contulit. Neminem enim lex ad perfectum adduxit. Hebr. 7. vers. 19.

An ergo præclusa est omnis via ad salutem? Si enim neque disciplina Philosophiæ, neque lex à Deo data, nos ad perfectionem reducant, quæ

quæ nos spes reliqua manet? Id nos docet Evangelium Christi, in quo Christus ipse se vocat Samaritanum, ut sic se opponat Judæis. q. d. Vos nuper per convitium me Samaritanum dixistis: sed nisi hic ipse Samaritanus vos juvet, in æternum peribitis. Nam nullum sub cœlo datum est nomen, in quo possint homines salvi fieri, præterquam nomen Jesu. Act. 4. v. 12. Hæc ergo est vera & unica ratio salutis nostræ: quod æternus Dei filius ineffabili misericordia motus, relicta cœlesti Hierosolyma in inconstantem & periturum hunc mundum venire dignatus est. In eo nobis appropinquavit, dum humanam carnem induit, eam personali vinculo sibi colligatam ad divinitatis communionem sustulit, in ea primum omnem corruptionem removit, divinis dotibus & prærogativis eam exornavit, & postea in ea pati, & prototius humanæ carnis corruptione satisfacere, sicque nos per fidem assumptos in integrum restituere voluit. Hoc immensum filii Dei opus, quando in Evangelio nobis annunciat, & nos credula mente illud suscipimus, tum beate sunt aures, quæ audiunt quod nos audimus, & beati oculi, qui hunc Dei filium in victimam à Patre missum vident & suscipiunt.

Cæterum attendendum etiam, quomodo Christus nos tractet, & quid nobiscum agat, si velit nobis suam passionem & mortem conducere ad salutem. Etenim thesaurus salutis acquisitus est pro omnibus hominibus: sed non omnes eo fruuntur. Culpa non est cœlestis nostri Samaritani, qui omnibus hominibus æque appropinquavit, uni tam propinquus per incarnationem tactus quam alteri. Eundem etiam thesaurum in Evangelio tam Judæis & legisperito offert, quam discipulis. Sed non omnes eum suscipiunt: non omnes videre & audire volunt. Quia Christus peculiarem viam ac rationem observat in nobis curandis & sanandis, quæ non omnibus adlubescit, unde multi refractarii facti sua culpa in miseris suis hærent & pereunt. Quæ ergo est ratio nos sanandi? 1. Infundit vinum & oleum. 2. Vulnera obligat. Hæc admodum aptè hoc modo explicantur: quod vinum denotet legem, cujus acrimonia saniem ex vitiosa carne eluit, & salutarem Dei timorem implantat: oleum est gratia Evangelii, quæ virtus est ad salutem omni credenti, & nos rursus ad amorem Dei excitat. Sacramenta autem sunt quasi alligamenta, quibus labra vulnerum rursus coeunt, per quæ etiam virtus passionis & meritorum Christi nobis applicatur.

Hæc sanè expositio plana est: sed omne jam in eo situm est, si quando cœlestis hic Samaritanus ad nos accedit, si seorsim se ad nos convertit, & in specie nostra vulnera extergere atque obligare conatur, ut attendamus, quomodo nos eum admittamus, & qualiter nos geramus. Etenim si vulneratus chirurgi operam non admittat, si nec vino nec oleo vulnera elui patiat, si ligamenta revelat & abjiciat, tum nunquam is ad sanitatem reducetur. Atqui in spiritali hac sanatione quam plurimi id faciunt. Quando vinum infunditur, lex adhibetur, peccata arguuntur, quidam sunt ἀνάσθητοι, qui omnem sensum amiserunt, ut si maxime increpationibus & minis iræ divinæ eos obtundas, nihil tamen efficias: sunt ἀπηλγηκότες, qui jam du-

dum dedoluerunt, & seipfos protervia dediderunt, ad certatim patranda omnem impuritatem. Eph. 4. v. 29. Hoc si in vulnerato fiat, ut vini acrimoniam non sentiat, tum malum id est iudicium recuperanda sanitate. Sunt postea alii, qui nimis subtiliter sentiunt, & quando vinum infunditur ægrè id ferunt; tantum oleo sua vulnera leniri volunt, ac propterea ligamenta firmiora abjiciunt, nil præterquam gratiæ benignitatem audire cupientes. Hoc qui faciunt, & qui vinum ac ligamenta tolerare nolunt, de iis etiam perexigua spes est. Propterea enim verbi ministri sal terra Math. 5, 13, dicuntur: quia acrimonia legis prius corruptæ carnis putredinem quasi erodere debent, quam oleum gratiæ infundatur. Quapropter consultissimum est ut eodem modo nos tractare sinamus, quo hic vulneratus, qui quasi merum fuit subiectum patiens: vinum legis patienter toleremus, oleo liti & gratiæ ejus perfusi oculos fidei attollamus ad hunc serpentem nobis in hoc deserto mundi suspensum Num. 21. v. 9. Tum enim ipse nos imponit in suum jumentum, h. e. suo quasi incommodo nostra commoda quaerit. Vulneribus quippe suis nostra vulnera sanat: vinculis suis vincula nostra tollit: verberibus suis debita nostra dissolvit: laboribus suis requiem æternam nobis promeretur: sanguinis sui precio nos à Diaboli captivitate redimit: humilitate sua nos ad cœlestem gloriam attollit: crucis deniq; supplicio nobis cœlesti regnū mercatus est. Annon hoc est à jumento descendere, & ægrorum supra illud ponere? Nos igitur ad diversorium, nimirum ad Ecclesiam, deportati, omnia illa patienter & seramus & faciamus, quæ ipse in salutem nostram ex duobus testamentis Veteri & Novo (Hi enim sunt duo quasi denarii, unius Regis imaginem habentes, nimirum utraq; testamenta sunt eloquia Dei. 1. Petr. 4. v. 11.) protulerit: certi, quod si firma fide ipsi adhæserimus, per eam coram Deo in hac vita sumus justificati, & post hanc vitam æternæ salutis hæredes futuri. Παντοχρῆς quoque seu hospes, hoc est, per hunc adumbrati verbi ministri, diligenter vulneratorum fidei suæ commissorum curam habeant, nihil addubitantes sibi in cœlo amplissima præmia asservari, quæ profidelitate sua sint accepturi. Dan. 12. v. 5. & 1. Tim. 3. v. 13. Qui benè ministraverint gradum bonum acquirant, & multā fiduciam in fide, quæ est in Christo Jesu. Verbum πᾶσα δαπάνη in super infumera, vel sumptibus sumtus addere, verbi ministros ad summam diligentiam instigare debet. Christus Samaritanus per se est δαψιληγῆς, largus & liberalis, atque duo illi denarii ad salutem reparandam pro ægris sufficere possunt: sed si Ecclesiæ Doctor in interpretatione divinorum sermonum utiliter aliquid, quod fidei ἀνάλογον sit, & pro temporum atque personarum conditione adificationi & confirmationi inseruit, addit, noverit se mercedem suam nequaquam amissurum.

Hæc ratione & his medicamentis Christus Jesus cœlestis noster Samaritanus, collapsum hominem instauravit, amissam per peccatum gratiam reparavit & vulneratum à latronibus sanavit, quem neque Sacerdos neque Levita, hoc est, neque lex, neque sacrificia ad sanitatem reducere poterant. Ad hunc modum primo nostro patri Adamo sanitas rursus obtigit. Bonè Deus, quam misera-

fera-

ferabiliter ille prostratus & nudus jacuit in horto Eden, ubi se post arbores abscondit? Accessit filius DEI, & primo quidem *vinum infundit*: atrocitatem peccati & inobedientia ipsi ob oculos ponens, labores, ærumnas & mortem ipsi denuncians. Deinde vero etiam *oleum gratia* addidit; erigens ipsum rursus promissione Evangelii, de venturo semine mulieris serpenti caput contrituro. Inde & Adamus revixit, & conjugii nomen Hevæ, tanquam matri cunctorum viventium, indidit. Eadem est ratio omnium justificandorum: sicuti id exemplis Davidis, Manassæ, Petri, Pauli & aliorum commonstrari potest. Hi omnes re ipsa experti sunt, se per Christum accepisse remissionem peccatorum, & ab omnibus, à quibus per legem Mosi non potuerant justificari. Act. 13. v. 38.

III. Hoc idem verè & nos credimus. Num ergò ita absoluti sumus à lege Dei, ut illa profrus nihil ad nos pertineat? Nequaquam. Nam tantum secundum quid liberati sumus à lege. Nimirum 1. Absoluti sumus à lege, quoad ejus male dictionem: quia jam non amplius sumus sub lege, sed sub gratia. Rom. 6. v. 14. & jam nihil damnationis est in iis, qui sunt in Christo Jesu. 2. Deinde absoluti sumus à lege, quoad justificationem: quia ex operibus legis non justificatur omnis caro coram DEO. Rom. 3. v. 20. Sed 3. non sumus absoluti à obedientia legis. Nam & renati seu justificati debitorum sunt: non carni, ut secundum carnem vivant: sed ut Spiritu carnis facta mortificent. Rom. 8. v. 12. Certe in hac parabola vulnerato restituitur sanitas, non ut perpetuo à bajulis portetur, aut à pandocheo ipsi cibus in os ingeratur: sed ut ipsemet rursus incipiat ambulare, & opera sani hominis exercere. Ita justificatis datur spiritus renovationis, ut nova obedientia, utcunque sit languida, tamen inchoetur. Ideò Christus hic dicit: *Vade*. Hic Imperativus positus est loco Interjectionis hortantis: *Agedum fac tu similiter*. Hoc est, quando fide es justificatus, tum legem reassume & quemadmodum tu misericordiam es consecutus à DEO: ita vicissim misericordiam exerce erga proximum. Et notatu dignum est, quod Dominus Jesus bis legisperito dixit *fac*: planè diverso sensu. Primo, cum legisperitus, adhuc persuasione Pharisæica ebrius, existimaret se in lege DEI justitiam & beatitudinem invenire posse, dicit ei Christus: *fac hoc & vives*. Volens ipsi ostendere suam infirmitatem, quod nec DEUM toto corde, nec proximum ut seipsum diligere possit, cum nondum sciat quid per proximum sit intelligendum. Atque sic illud *fac hoc*, pertinet ad secundum usum legis, quo severum examen operum in judicio DEI instituitur, ut ita homines ad agnitionem suæ miseriæ & imbecillitatis deducantur, & sciant extra se quærendam esse aliam justitiam, quam sit justitia operum. Postea verò, cum Legisperitus agnosceret, Samaritanum rectius executum esse dilectionem proximi, quam

fererint Sacerdos & Levita, ibi Christus rursus dicit, *fac tu similiter*. Volens ipsi ostendere formam novæ obedientiæ: quod justificati non debeant excogitare novos cultus sine verbo, sed scire hanc esse DEI voluntatem, ut obedientiam inchoent quoad ipsa Decalogi præcepta.

Et licet in hac ipsa nova obedientia omnes fieri cogantur: quod spiritus quidem sit promptus, caro autem infirma. Item, unusquisque cum Paulo dicat: *Mente servio legi DEI, carne autem legi peccati*. Rom. 7. v. 25. Et v. 22. *Delector lege DEI secundum interiorem hominem: video autem legem in membris meis repugnantem*. Idcirco hæc languida principia exhortationibus & promissionibus sunt excitanda atque urgenda: & prodest sæpè considerare causas, quæ nos impellere debent ad studium bonorum operum. Quomodo iis studere debeamus 1. propter mandatum DEI, qui vult, ut liberati ex manibus latronum & hostium nostrorum, ipsi serviamus in sanctitate & justitia omnibus diebus vitæ nostræ. Luc. 1. v. 75. 2. propter proximum, ut ei inserviamus, bono exemplo aliis præeamus: nec quenquã offendamus. 3. Propter nos ipsos, ne fides rursus excutiat: sed ut ea in exercitio bonorum operum, crescat & augeatur. Nam quidam repellentes bonam conscientiam naufragium passi sunt circa fidem. 1. Timoth. 1. v. 19.

Hæc est illa allegoria, quæ ex dicta parabola desumi potest. Et licet D. Hieronymus rectè dixerit: *Nunquam parabola vel dubia ænigmatum intelligentia potest ad dogmatum autoritatem proficere*. Si tamen dogmata ipsa alibi in Scriptura disertis verbis proponantur, non inutiliter hujusmodi Allegoriæ ad illa illustranda assumuntur. Illi ergò, qui primitias Spiritus acceperunt, si plene sanari cupiant, ipsi Medicum adeant, ejus operi assiduis precibus humiliter implorent, ipsius monitis ex lege de promptis obtemperent, clarissimis ejus beneficiis mentem suam leniant, salutarem doctrinam & Sacramentorum alligamenta, quæ sanandis vulneribus instituta sunt, frequentent. Sic fiet, ut vulnerum sanitatem, peccatorum veniam, DEI favorem, Spiritus sancti gratiam, & denique cælestem gloriam per Jesum Christum adipiscantur.

D. Ambrosius hujus parabola sensum aliter explicat. Putat enim Dominum ea voluisse indicare, se esse illum proximum, qui à Scriba sit diligendus. Et quia idem simul sit DEUS & homo: idcirco nos ipsum tanquam hominem debere diligere sicut nos ipsos; tanquam DEUM autem debere diligere ex toto corde, & toto anima. Ut sic in Christo Jesu utrumque dilectionis præceptum plene adimpleatur. Verum quia hæc explicatio est coactor, ideò illam suo relinquimus loco, & priorem sequimur.

CAPUT CVI.
CHRISTUS DIVERTIT AD MARTHAM
ET MARIAM. LUC. IO. v. 38.

RATIO ORDINIS.

Hic historiae hic locus in Harmonia debetur, non tantum, quia ipse Evangelista Lucas eam praecedenti directe subiungit, sed etiam quia per se & appositisimè illam sequitur. Dubium enim est nullum, quin Christus, postquam lapidibus ex templo Hierosolymitano expulsus, aliquantisper delituerat, & discipulos suos emissos rursus collegerat, statim seipsum ad iter expedierit, ut ex sanguinaria civitate discederet, quia tempus passionis & mortis suae nondum advenerat. Antequam autem abiret, semel rursus in publicum prodiit, discipulos ob sui cognitionem beatos praedicavit, & legisperito tentanti respondit, ut modo audivimus. Cumque in parabola de 4. viris Hierosolymis Hiericho versus iter facientibus locutus fuerit, mox ipse quoque cum discipulis idem illud iter ingressus est, sicque Hierosolymis discessit. *Dum ergò irent, εν τῷ πορὸν εὐσεδαι ἀντὶς, factum est,* quod in hac historia describitur: *Castellum enim in quo habitavit Martha, cum sorore Maria, & fratre Lazaro, fuit Bethania, sicuti patet ex Joh. II. v. I.* Bethania autem sita est in ipsa via tendentibus Hierosolymis in Hiericho. Sive ergò Dn. JESUS circumierit prius etiam in alios vicis & civitates, Ecclesias à se plantatas visitans, sive recta ad Jordanem versus tenderit, certum est hanc historiam in illa profectione Bethaniae, quam D. Hieronymus lib. de locis Hebraicis, villam in secundo ab Elia (sive Jerusalem) miliario in latere montis Oliveti sitam esse scribit, accidisse.

Ceterum hic silentio non praeterendum videtur, Anno Christi 1240. in Concilio Lugdunensi, institutum esse festum Assumptionis sive Migrationis Mariae beatæ virginis, cui loco Evangelicæ lectionis attributa est hæc historia. Celebrant Pontificii hoc festum quotannis magna solemnitate, ad XV. diem mensis Augusti. Et quidem tanto majori, quanto plus felicitatis hunc diem Mariae attulisse autumant quam dies annunciationis, nativitatis, purificationis, resurrectionis, vel ascensionis Christi. Horum enim dierum gaudia novis miseriis interpolata esse statuunt: extremum autem illum Assumptionis diem nullam tristitiam obnubilasse, sed ex perpetua conversatione cum filio in gloria beatissimam esse dicunt: Initium huic superstitioni dederunt, ut Augustinus ipse statuit Serm. de Assumptione Mariae, conjectura devotorum quorundam hominum, qui sic cogitarunt: Henoch in primo mundo non apparuit, quia tulit eum DEUS. Gen. 5. v. 24. Helias fuit levatus in cælum curru igneo. 2. Reg. 2, 11. & mater Domini computruisset in tumulto? Confirmarunt quoque illas suas cogitationes ex quarto

præcepto: quod filius, qui semper matrem suam summo amore & veneratione profecutus fuisset, nequaquam tolerare potuerit, ut illud corpus, quod ipsi incarnato per novem menses hospitium præbuisset, vermibus esca fieret, & computresceret. Et sanè hoc, quo minus factum sit, non est impossibile: verum quod revera factum sit, de eo neque in Scripturis, neque in Ecclesiasticis probatis Scriptoribus quicquam extat. Unde etiam Epiphanius in Panario hæc. 78. & 79. nihil hac de re definire voluit, quia nusquam quicquam de Maria extet, utrum mortua, an viva in cælum translata, utrum sepulta, an non sepulta sit.

Multum autem incrementi conjecturis illis dedit fabulosus scriptor Nicephorus Callistus, qui lib. 2. c. 21. 22. & 23. ex revelationibus quorundam & apocryphis libris narrationem fictam contexit de Mariae Assumptione, quomodo Christus, cum adisset tempus, quo dilectissimam suam matrem ex hac lachrymarum valle evocare, & in cæleste suum regnum assumere vellet, matri miserit angelum, de migratione & suo ad ipsam adventu eam certiore facerent. Et quia Maria libenter prius in hoc mundo Apostolis valedixisset, hos omnes tonitrus & nymbi sonitu valedixisset, omnibus finibus congregatos & invisibiliter Hierosolymam per angelos deportatos fuisse, in aedes Johannis, ubi Maria lecto incumbens, & singulis valedicens atque mandata dans, animam sine omni gemitu filio tradiderit: Imò figmentum (sicuti fabulæ fabulas gignere solent) vires acquisivit: quia affirmarunt, filium in cælesti pompa cum omnibus choris angelorum, Patriarcharum, Prophetarum & sanctorum de cælis ad ipsam descendisse, atque beatam animam in triumpho ad summum cæli thronum usque secum adduxisse. Corpus autem cum summa reverentia pheretro, unguentis & floribus sparsis, impositum, cereis ardentibus prælatis, angelis quoque cælitus vel præeuntibus, vel stipantibus vel consequentibus, ex Sion in Gethsemani, Apostolicis manibus gestantibus, & simul mirifica carmina concinentibus, ad sepulchri locum delatum esse: ubi mira miracula referunt, quæ partim ad lectum, partim inter deferendum acciderint. Nondum figmentorum finis. Nam tradunt quadragesimo die post assumptionem animæ, Christum secunda vice cum omnibus angelorum choris & sanctis de cælo descendisse, atque ipsum corpus ex sepulchro ad se assumisse, & in supremum thronum majestatis mediam inter patrem & se, tantquam cæli reginam collocasse. Cujus diei lætitia tanta fuerit ut nullis neque hominum neque ange-